

Ніч була

Про книгу

Цей текст авторка виходила, виїздила, виплакала разом з усіма вами від 24 лютого. 24 лютого 2022 року київська родина опиняється під вогнем. Ворог намагається зайти в місто з північного заходу. Будинок цієї родини - крайній. Перші кілька діб були вирішальними для всіх. Після переховування у бомбосховищі героїня разом із сім'єю покидає Київ в останню годину перед підривом мосту в Стоянці, фактично вже під час окупації Бучі, Гостомеля, Ірпеня і навколишніх територій. Дорогою до сина чоловік потрапив у бій. Одного з синів не вдалося евакуювати. Шлях на захід України, а потім і за кордон. Психологічний тиск нової реальності. Як рятувалися. Як вчилися жити у новому світі... Водночас це легке читання про любов. Соціально-психологічний патріотичний роман, роман-виховання, роман-подорож у жанрі автофікшн.

«Як вам зізнатися?..

Що замість по-діловому ретельно й прискіпливо прочитати рукопис, як робила це сотні робочих разів, я реву і розмажую то все по обличчю, а ще мене трусить і "нудить нервами", як тих дітей на кордоні, і секс я впізнаю – так само жадібний, як на краю прірви, і всі сумніви: їхати – не їхати – дзвонити – повертатися – якою дорогою – чи вже можна назад, – і діалоги всіх цих чужих і нечужих, випадково не випадкових людей. Увесь цей хронікальний текст – тепер наша спільна рефлексія, хронічна і невиходяча тривога, яка почалася з дзвінка мамі 24 лютого і на момент цієї репліки ще не закінчилася... Чи раджу читати цей текст? Це той випадок, коли ви не зможете не прочитати, перечепившись серцем одразу за перші ж речення... наші спільні складносурядні речення».

Ольга Ольхова, поетеса, критикиня, к. н. із соціальних комунікацій

«Коли я відкрила цю оповідь, одірватися од читання було непросто: все одно, що вистрибнути темної ночі на дорогу, де щойно проїхали ворожі танки, обірвати на півслові діалог з увічливим, вихованим, доброзичливим, але абсолютно чужинським іноземцем, перестати відчувати вогкість туману у далекій байдужій країні... Усе дуже реально, об'ємно і відверто. Наче прожила кожну мить з головною героїнею. І – вижила. Заради нового життя».

Надія Капінос, художниця

«Такі історії аж просять, щоб їм дали гриф "цілком відверто". У цій книжці теперішня війна така, якою її здатна побачити й відчувати душа сильної та вразливої матері-переселенки».

Саня Малаш, мовознавиця, модераторка українських розмовних клубів

СВІТЛАНА ТКАЧЕНКО

СВІТЛАНА ТКАЧЕНКО

НІЧ БУЛА

НІЧ БУЛА

ISBN 978-617-614-383-3

9 786176 143833

ВИДАВНИЦТВО

Світлана Ткаченко

Ніч була

Ткаченко Світлана

Ніч була / Світлана Ткаченко. – Чернівці : Книги – XXI, 2022. – 224 с.

ISBN 978-617-614-383-3

Цей текст авторка виходила, виїздила, виплакала разом з усіма вами від 24 лютого.

24 лютого 2022 року київська родина опиняється під вогнем. Ворог намагається зайти в місто з північного заходу. Будинок цієї родини – крайній. Перші кілька діб були вирішальними для всіх. Після переховування у бомбоховищі героїня разом із сім'єю покидає Київ в останню годину перед підривом мосту в Стоянці, фактично вже під час окупації Бучі, Гостомеля, Ірпеня і навколишніх територій. Дорогою до сина чоловік потрапив у бій. Одного з синів не вдалося евакуювати. Шлях на захід України, а потім і за кордон. Психологічний тиск нової реальності. Як рятувалися. Як вчилися жити у новому світі...

Коли звичний світ розколюється на безліч шматків, а віра, любов і мужність однієї жінки стають її єдиними точками опори у хиткій круговерті війни, саме тоді життя відкриває нові горизонти, відсіює другорядне, дарує зустрічі й сили – аби пережити НІЧ.

Водночас це легке читання про любов. Соціально-психологічний патріотичний роман, роман-виховання, роман-подорож у жанрі автофікшн.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

Усі збіги з описаними подіями та іменами вважати випадковими. Збірні образи окремих героїв створені з використанням публічних новинних джерел і офіційного ділового листування.

© Книги – XXI, 2022

© Світлана Ткаченко, 2022, *текст*

© Анна Стьопіна, 2022, *обкладинка*

ISBN 978-617-614-383-3

Присвячую Людям, які були поруч

Війна – це час чорного і білого, час, коли кожен у світі
відкриває своє нутро, силу і слабкості.

«За что я вас, хохлов, ненавижу – за то, что у вас всё есть!» –
подорожній москаль із купе українського потяга,
чверть століття тому

Пролог

За десятиріччя до цих подій. Венеція. Довжелезна черга до брами Базиліки Святого Марка, аж до самісіньких колон Святих Марка й Теодора. Колони височіють понад водою, мов маяки для туристів, роззяв і екскурсоводів. Нещадна спека. На термометрі +38 за Цельсієм. Найкраще, що я куштувала того річ у Венеції, – альпійська вода зі скляних пляшок. Тоді здавалося, що три євро за пляшку 750 мл – це вода за ціною золота, але купувала й пила, бо нічого ліпше мені не смакувало. Андрій тримав біля обличчя таку саму щойно куплену пляшку з холодильника, настуджуючи щоки й лоба живильним конденсатом. Довкола різними мовами та інтонаціями белькотіли голоси, воркували голуби, скрикували чайки. Незнайомі говірки не вирізнялися, зливалися в один білий шум, навіть англійської геть було не відокремити поміж різнобарвними гучномовцями й гідівськими мікрофонами. Позаду хтось заговорив жіночим ні разу не бельканто, а по-діловому:

- Слышь, мы после этава далжны пракатиться на гандоле.
- Угу.

Я озирнулася. Прямо позаду мене стояла маленька тендітна вицвіла білявка з хвостиком, протягнутим крізь дірку на потиличному боці блайзера. І якось безпідставно з язика в мене зіскочило:

- О! Рідна мова!
- Андрій відповів:

– Тоді вже «родная речь», – він лояльно ставився до моєї двомовності, а я не вирізняла, якою мовою краще говорити. Глибоко не копала, як і більшість.

– А, ну да.

Білявка почула теж знайомі слова і з яскравим акцентом перепитала:

– Чьто-чьто?

– Я кажу, рідну мову почула.

Вона якось відразу підбралася, роздула ніздрі, протяжно і чванькувато видала:

– Мы не хахлы-ы-ы!

Я тієї миті розгубилася, бо, якби мене хто назвав хохлушкою, я б образилася, хоча навіть не знала б чому. Не мала я наміру шукати пояснення, історичні паралелі чи лінгвістичну природу. Просто відчувала, що хохли у просторічній мові дорівнюють жлобам, хіба що з українським корінням. Але тієї миті Бог дав не думаючи відрізати:

– А! Отак?! Ну й ми, Бог милував, не кацапи! – й одвернулася. Слова словами, але в серці стало гірко, я ніби аж присіла вся, поменшала. Той пущьвірінок із гидким хвостом без кольору й бахромою на шортах може собі дозволити принизити мене. Хоч у прямому фізичному протистоянні я б наступила на її горлянку секунд за десять. Андрій побачив моє пригнічення і сказав уголос:

– Що? Брацький нарід випендрюється? Не переймайся. То їхній страх у них говорить. Колись весь світ від них відвернеться і лише нам доведеться їх добивати, як курей на бійні. Просто ще не час.

Сподіваюся, та курва зрозуміла адресований мені коментар і втягла голову в сраку. Далі я говорила спокійніше.

– Багато ти знаєш. Звідки? Пацифісти типу нас із тобою завжди уникали війни. Усі ці казочки про козаків і їхні

перемоги, про гордість і войовничу звитягу – то історія. Ми давно підсвідомо лежимо під їхніми чобітьми й ординською корумпованістю. Нічого ми їм не зробимо.

– Не мели дурниць. Усе буде Україна, – Андрій демонстративним кивком зауважив на ноги у шкарпетках із тим самим гаслом довкола щиколоток. Я знайшла ще один привід дратуватися, бо не люблю показного патріотизму без діла. Надто воно ватою тхне. Ну і шкарпетки, які він купив за сорок гривень, коли їм красна ціна – п'ятірка, тоді здавалися мені, фінансовому консультанту, дурними витратами. Але я промовчала, бо не з мого гаманця придбане, а в чоловіків я носа не пхаю. Хіба трохи заздрила: от він може собі дозволити якісь витребеньки й забаганки, а я завжди тричі подумаю. Треба піти й купити собі намисто з муранського скла, і чорт із ним, що воно з китайської «малої арнаутської».

– Мені б твою віру.

Черга рухалася досить жваво. Пів тисячі людей заходили цівочкою крізь турнікети в собор подивитися на величний витвір мистецтва, на рукотворну досконалість, на майстерність кількасотрічної давнини, на мозаїки й мури, якими захоплюються десятки поколінь. Людська пам'ять, праця, людяність і молитви, віра і тривоги, міфи й біблійні історії – одне слово – культура, друге – цивілізація, третє – цінність. Усі ці реліквії, символи, до яких людям із усього світу хочеться бодай доторкнутися поглядом, – це все не про туристів-розтеп, це про те справжнє, закладене в їхні серця, навіть якщо вони про це не знають. Коли ми дісталися своєї черги на вхід, виявилось, що треба заплатити по два євро з дорослої людини. Володарка вицвілого хвоста, вистоявши велику чергу, розвернулася і сказала:

– Пайдьом-ка атсюда, это дорого. Нечева там сматреть, – і вилокла свого мужчинку з черги. Той поцебенів за нею, як теля.

Андрій аж посміхнувся:

– От жлобиха! Ти чула?

– Да так їй і треба. Певно що поститиме фоточки в соцмережі, як вона круто відпочиває. І на гондолі ж покатається за со-рок евро, а чого ж. Приперлася аж на південь Європи для цього. Серед Клязьми на плоскодонці бухать – то ж не так круто.

– Та вже не зловтішайся.

– Ну як «не зловтішайся», Андрію? Бидло ж! Аж кортить прибити.

– Колись приб'єш. А зараз міжнародного скандалу не вчиняй. Ми, українці, інакші.

Він розрахувався за вхід, а вже під брамою нас огорнула напівтемрява дерев'яного оздоблення й позолота малих куполів, склепінь і люнет нартексу, сотворіння світу й запах старих дерев'яних лав. Я миттєво забула про той епізод на цілих наступних десять років.

1. Ранок

Двадцять четвертого лютого зателенькав телефон. О шостій ранку дзвонив син. І це було щось надто неймовірне для типового сови. Материнське серце відразу сколихнулося в тривозі. Ще не взявши слухавки, я знала, що ця мить поділить навпіл усе:

- Ви готові?
- До чого? – і тут я почула вибухи.
- Ти що, не чуєш сирени?
- Які сирени?
- Війна, мамо! Рятуй сім'ю.

До чоловіка в цей час задзвонив товариш. Зателефонував і скинув. Просто розбудив. Чоловік подзвонив своїм. Ті теж спали.

- Війна, мамо! Прокидайся.

Менший син спав так міцно, як сплять немовлята.

- Одягайся, синку. Вибухи. Будь готовий за три хвилини.

Дитина, яка зазвичай канючить воду, валяється в ліжку з телефоном і ніжиться, миттєво продрала очі.

Ніяких речей із собою ми не взяли, просто вийшли на вулицю й почали шукати на смартфоні карту бомбосховищ. Убогий папірець А4 з написом «УБЕЖИЩЕ», який висів із 2014-го року на залізних дверях нашого підвалу прямо над іржавим зачиненим замком, кричав усім своїм шарудінням на вітрі про те, що насправді комунальники приклеїли його для відмазки.

Нарешті ми знайшли підвал у дитячій поліклініці. Біля нього не було жодних знаків про те, що це укриття або спеціальне приміщення. Просто залізна клітка, за якою сходинки вели вниз, до залізних дверей. Люди стояли біля входу, курили, обговорювали, не дуже хотіли заходити, бо там пил, несвіжі запахи, немає де сісти. Андрій спитав, хто тут за старшого. Усі знизали плечима.

– Ну хто відчинив ці двері? Ключі ж у когось є?

– Та хтось із поліклініки, – відповів пенсійного віку сусід.

За кілька хвилин жіночка з ключами знайшлася і скерувала до завгоспа, до інженера, до завідувачки поліклінікою, яких, певна річ, не виявилось на місці, бо ж ранок. Тоді Андрій виїшов нагору й покликав кількох чоловіків:

– Мужики, пішли, будемо тягати лавки й стільці, облаштуємо підвал.

Цілу годину, поки вибухи лунали десь оддалік, усі ці цивільні люди не могли себе примусити зайти у сховище, бо там немає інтернету й дуже поганий зв'язок, бо там труби пахнуть пилом і цвіллю, бо там незатишно. Але ті шестеро таки підбили ще шістьох, і ще шістьох. Стільці з кабінетів і старі списані медичні кушетки стали вздовж стін. Чотири більші складські приміщення перетворилися на кімнати. Ще через годину там з'явився телевізор, розетки для чайників і маленької мікрохвилювки. Ще через годину люди розташувалися з дітьми, валізами й наплічниками в меншому приміщенні. Там же повісили поліетиленову завісу, за якою встановили відро – імпровізований туалет. Але люди за потреби поки що піднімалися на поверхні самої поліклініки. Бахкало все ближче.

Сигналів про відбій повітряної тривоги не було. Люди просто розходилися, коли частота вибухів рідшала. Щойно звучала сирена, знову збиралися біля підвалу. Сирена на районі так і не запрацювала. Ми чули її віддалено з інших частин міста, але для

того треба було прочиняти вікна. Хтось отримував повідомлення від знайомих та родичів телефоном. Люди спершу орієнтувалися одне на одного: видно, що сунуть, то й собі треба.

Поруч ми знайшли ще два так звані укриття. Жодне не могло називатися бомбосховищем. Підземний паркінг сусіднього будинку, що вважався укриттям, не впускав нікого. На паркані висів замок. В'їзд до паркінгу зачинений металевією ролетою. Охоронець сказав, що укриття там умовне. Жителька цього будинку, яка гуляла з дитиною на майданчику, відгороджена тим же таки металевим парканом, погоршливо повідомила: «Це тільки для своїх».

– Ну-ну. Коли присипле, може, ці самі «свої» і виколупуватимуть вас із-під завалу?

– Та що ви таке кажете! Ніхто не бомбитиме місто! – впевнено сказала мамунця.

– Ну як знаєте.

Першу ніч війни ми перебули вдома. Вирішили, що їхати нам нікуди. Мамине село вже у стані ворога. Повз нього йдуть темно-зелені колони «уралів» і БМП, БТР-ів і ще якоїсь зеленої погані. Сотнями одиниць. Десятками кілометрів. Сунуть і сунуть. Про це повідомила матрина сусідка.

Старший син каже, що поїде в село до тещі. Усього двадцять кілометрів на південь від столиці. А все ж погріб під хатою з засіками й закрутками – краще, ніж двадцятип'ятиповерхова бетонна свічка з підземним паркінгом, який за простою може стати братською могилою.

Першу ніч я не спала. Вслухалася в недалекі гупання з боку Гостомеля й Вишгорода. Скручувалася калачиком, коли над будинком пролітав літак. Заспокоювала себе тим, що це наш літак і мирне населення не може бути мішенню, хіба що випадково прорахується хтось там, хто вимірює точність влучання в цілі: військові бази й аеродроми, ну нехай цивільні

аеропорти та злітні смуги, склади й військові частини. Але мирні люди? Який сенс їх убивати, якщо хочеш захопити владу? Вони ж, зрештою, і набиватимуть кишені влади податками.

На ранок ми вже мали більш-менш зібрані наплічники, щоб швидко перебігти в укриття, і підписалися на кілька каналів у телеграмі та вайбері. Щохвилини стежили, чи немає повідомлення про повітряну тривогу. Сподіватися почути сирену було марно. Кота у сховище з собою не брали. Він такий крикливий і такий боягуз, що швидше здох би від розриву серця, побачивши собаку або чужу людину поруч. Вирішили: якщо повернемося живі, то й він житиме. Якщо не повернемося, то він хоч так, хоч інак не житиме. Відкрили йому десятикілограмовий мішок корму й налили величезну миску води, але кіт до них так і не підходив, облаштувавшись у ковдрі на ліжку.

Люди ночували в підвалі. Позаймали місця, обжили простір разом із дітьми, котами й собаками. Курці ходять туди-сюди. Двері укриття «рип-рип», «гуп-гуп».

– Закрийте двері на ключ! Це укриття розраховане на вісімдесят п'ять людей, а тут уже двісті, – це з'явився завгосп, – більше нікого не впускаємо.

– Як це «не впускаємо»? А як людям нікуди дітись?

– Курящіє! Не стійте біля дверей, будь ласка, виходьте на вулицю. У мене шестимісячна дитина на інгаляторі, і лишилася всього одна ампула, – молода мама вкотре просить людей не задимлювати приміщення. Курцям здається, що зайва сигарета, і ще одна, і ще однеєнка – то вихід. Минулого разу курих – і нічого не сталося, то й цього разу пощастить. Щохвилини. Хтось весь час вибігає нагору, бо в підвалі не ловить інтернет і мобільний зв'язок. Кожен із нас на інформаційній голці, хтось – на контрольованій, а хтось – ні. Постійно повідомляємо найближчим і дальшим, що з нами відбувається, постійно

коментуємо й аналізуємо новини в той час, як із нами самими ще нічого суттєвого не відбулося.

За пару годин нас спіткала інша реальність. Біля «Оазису», торговельного центру, над станцією метро «Героїв Дніпра» БТР просто наїхав на легкову автівку, яка не заважала пересуванню техніки. Гуркало на БТР-і просто побачило машину в русі й поїхало напереріз білому старенькому народному «ланосу» чи, може, «опелю» й роздушило, наче таргана чоботом. Ця новина миттєво розійшлася інтернетом. Водія витягли місцеві жителі й доправили до лікарні. Чи лишився він живий, ми не знали. Тоді ж мешканці тимчасового укриття зачалися й зачинили двері. Уже ніхто не виходив курити, бо навколо поліклініки – десяток людей із автоматами. Хто вони і якої породи, було невідомо. Усі – без військової форми. Хтось повідомляв поліції телефоном, що бачив цих людей. Інші попереджали, щоб люди не виходили на поверхи й не заглядали у вікна, провокуючи спрямувати туди стволи. Люди не витримували і все одно ходили подивитися. Країна неляканих. Кожен тоді думав, що безпечніше бачити своїми очима.

Я сиджу тихенько на твердій дерев'яній лавці, накритій медичним простирадлом, що колись було білим. Я не курю. Не бігаю за інтернетом. Я чекаю на дзвінок сина. Він мав спробувати дістатися метро, щоб виїхати до тещі в село. Заважати йому я остерегаюся. Тричі він мені дзвонив запропонувати поїхати разом. Тричі нас переривала повітряна тривога. Він спускався в паркінг. Була інформація, що метро не працює, тобто пускає людей лише для укриття.

– Андрію, я вже не можу тут сидіти. Болить спина, я не бачу сенсу бути поміж цих метушливих курців. Їхній невроз надто заразний.

– Добре. Я поїду по дітей. Заберу. А тут ми, може, вговоримо їх перебути в нас. Все ж таки тут укриття краще за їхнє. Там видно буде.

На тому й порішили. Подзвонили синові. Ми з меншим лишилися в укритті.

Хвилин за десять завібрував мій телефон:

– Мамо, мамо, нехай Андрій уже не їде, тут стріляють! Сидіть там!

– Синку, він уже поїхав. Чекай на нього.

– Ні, мамо, тут небезпечно! Давай переждемо. – Зв'язок обірвався. Я вирішила, що син забіг в укриття. Наступні кілька хвилин намагалася додзвонитися чоловікові. Зв'язок не встановлювався. Аж ось він прорвався крізь мої виклики, і смартфон нервово завібрував.

– Да. Це я. Ги-ги... Тут таке... Ги-ги. – Я знала, що в критичній ситуації чоловіка пробиває на сміх. Він наче хоче віджартуватися, що потрапив у катавасію і дивом усе минулося. За все життя бачила його таким двічі: коли наш крихітний син оклигав, потрапивши в реанімацію, і коли ми вийшли після ДТП без жодної подряпини, хоч автівка стала металобрухтом. Але тут-таки зв'язок обірвався. Я заметушилася. Почала пробиватися нагору в надії, що це вада мобільного зв'язку й телефон Андрія разом із господарем живі. Од невизначеності я стаю безпорадною. Серце калатало як навіжене. Тиск ударив у голову. Щоки налилися жаром.

– Пустіть, пустіть, – я просила чоловіка з ключем відчинити двері укриття. – Мені дуже треба нагору.

– Там якісь диверсанти.

– Яка різниця? Я маю додзвонитися чоловікові!

– Та стійте. Чуєте, хтось сюди ломиться! Ану тихо всі! Ніхто не має знати, що ми тут. – Три десятки людей причаїлися й вочевидь пожалкували, що обрали собі місце поближче до входу, бо ніхто не знав, що робити, якщо сюди зайдуть озброєні люди. У повній тиші загупало у двері.

– Пустіть! Я месний. Тут моя сім'я, – нарешті озвався.

– Це він! Це Андрій! Та відчиняйте ж уже скоріше!.. Ну слава Богу, я тут ледь не посивіла. Ну що там? Розкажуй.

Усі, хто був поруч, повернули голови до Андрія, а той із тим самим пригигикуванням почав розповідати:

– Їду я, значить, із перехрестя на Полярну вже за «Епіцентром», а там місточок такий трохи нагору. І з нього на мене прямо суне дура з ракетами, чорт його знає, zenітка, чи що, якась артилерія на гусеницях. І прямо стріляє вгору на житлові квартали. Одна ракета, друга. Куди полетіли, боюся й подивитися. З прилеглої вулиці «урал» газує. А їх наші на джипах доганяють, стріляють у них, а значить, я прямо в них на дорозі і в їхніх прицілах. Щойно трапився поворот, я – праворуч, бо там бетонний забор саме. А за забором стоять наші чотири військові машини і хлопці з гранатометами. І стріляють просто наді мною... Обматюкали. Відправили. Ну я розвернувся вже кругом забору з іншого боку – і ходу звідти. А тут на кругу метро машина просто передавлена, а в кюветі перевернута zenітка. І все це за п'ять минут, бо я ж там само проїжджав, другої машини ще не було.

У підвалі настала тиша. Усім було не по собі, але хтось, мабуть, подумав: «Добре, що там був не я». І, мабуть, кожен почав писати рідним, що тут небезпечно. Більше Андрієві було нічого додати, тому всі ті люди втратили до нього інтерес.

Щойно я присіла зі словами «то що будемо робити?», як чоловікові зателефонували з роботи. Усі консультації зі службових питань, які можна було вирішити в телефонному режимі без під'єднання до мережі й без технологій, він цілком терпляче надавав усім причетним: айтішникам, користувачам, керівництву й колегам. Та тут йому сказали в лоба: «Якщо готові евакуюватися й вивозити родину, будьте за дві години біля нашого корпусу на Васильківській, звідти поїдуть наші службові автобуси». На роздуми часу не було. Він мав зразу відповісти

«так» або «ні». Він сказав, що наш район зараз оточений ворожими військовими групами. «За дві години точно не встигну», – коротко відповів Андрій.

– Ти що? Точно? Ти навіть не спитав мене! Ти впевнений? – Мене затрусило. – І ти точно навіть не спробуєш вивезти нас звідси? – я вже не згадувала про вчорашнє рішення лишатися тут.

– Слухай, заспокойся. У моєму баку п'ять літрів бензину. Ми б і не доїхали. Нехай когось візьмуть у той автобус, – він замислився всього на мить, – це дорога або в один кінець, або туди й назад. Але спробувати вибратися варто. Правда, неясно як.

Тепер стало зрозуміло, що в місці евакуації на нього чекають, у нього залишається його робота, його туди запрошують, життя може бути досить зрозумілим. Зрештою, переїзд – це всього лише зміна локації. А робота та сама. Не те щоб він про це не знав. Просто досі не було коли подумати.

– Так. Поїхали звідси. Заїдемо в гараж, там ще пів каністри бензину. Може, з Києва виїдемо, а там видно буде, – невпевнено вищідив Андрій.

Коли наступного разу завищала сирена, ми вже не реагували. Малий спакував kota в переноску, згріб корм і лоток у ашанівську торбу, такі-сякі речі, що лежали випраними і складеними, засунув у наплічник стосиком. Він був готовий.

Я подивилася на речі, не зрозуміла, що брати, бо в мене все розвішане на вішачках у шафі й нічого немає складеного. Схопила пару суконь, у які, як потім виявилось, я не влажу. З жалем подивилася на два величезних стоси книжок, нових, нечитаних, та й за великим рахунком – не моїх. Ці книжки я обіцяла надіслати одній людині за кордоном, збирала, купувала, чекала на доставку, замінювала зіпсовані недбалим

пакуванням. Перед цим був саме час, коли ввели електронні сертифікати для щеплених від ковіду – і всі наче до того часу книжок не бачили, обвалили логістику й можливості книгарень «Є», «Буква», «Якабу». Тому я замовляла кожну книжку у видавництві – і доставок було чималенько. Звісно, я сподівалася перечитати їх перед відправкою... Не склалося. Документи і гроші вже лежали в наших наплічниках. Здавалося, більше нічого й не треба. Ще в одну торбу вигребла фрукти й овочі з холодильника, хліб і шмат голландського сиру, почату пачку кисломолочного, початі Костиком дві пачки крабових паличок. З жалем подивилася на забиту ягодами і грибами морозильну камеру, витягла сало.

– Може, це ненадовго? Тільки борщ увечері зварила.

– Давай-давай, швидко! Між тривогами приблизно двадцять хвилин. Грузимося!

– Візьми свій комп.

– Точно? Пів машини займе.

– Бери. Якщо працювати, то краще з ним.

Ще три хвилини Андрій від'єднував дроти і скидав у іншу ашанівську торбу. Поки він вовтузився з кабелями, я вдруге подивилася на книжки, новенькі, з запахом свіжої фарби, не витримала звинувачувального погляду очей із верхньої палітурки й почала пхати томики у картату китайську торбу.

Коли завантажували наш «універсал», кілька торб склали одну на одну. Скидалося, наче ми їдемо, спродавшись, із базару. Безформні мішки, між якими з погордою стоїть обліплений котячою шерстю системник, а збоку стирчить тридцятидюймовий монітор.

– Треба було запакувати, але хе-зе чим.

– Та чорт із ним. Не доїде – так не доїде. Щось придумаєш.

Сконцентрований і виструнчений підліток уже сидів у машині пристебнутий, намагаючись розгледіти, як там

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ